

ANALELE ARADULUI

Colecția „Astra Arădeană - 1863”

Anul 2 Nr. 2, 2016
Asociația Națională Arădeană pentru cultura poporului român

Comitetul coordonator:

ÎPS dr. Timotei Seviciu, Arhiepiscop al Aradului
Prof. univ. dr. Aurel Ardelean, președintele-fondator al Universității de Vest „Vasile Goldiș” din Arad
Ing. dr. Gheorghe Falcă, primarul Municipiului Arad
Prof. Ioan Traia, muzeograf la Muzeul Satului Bănățean – Timișoara

Consiliul editorial

Redactor-șef: dr. Doru Sinaci

Redactor-șef adjunct: dr. Constantin Ghiță

Secretar general de redacție: dr. Emil Arbonie

Secretar de redacție: prof. Ioan Tuleu

Membri: conf. univ. dr. Sorin Bulboacă, conf. univ. dr. Adrian Nițu, dr. Elena Rodica Colta, dr. Oana Mihaela Tămaș, prof. univ. dr. Teodor Pătrăuță, dr. Peter Hügel, arhivist Mirela Pachița, arhivist Anca Băițoiu, prof. Ujj Janos, prof. Puskel Peter, conf. univ. dr. Cristian Bențe, conf.univ.dr. Cristian Măduța, lector univ.dr. Stelean Boia, prof. Horia Truță, dr. Augustin Mureșan, dr. Lucian Ienășescu, dr. Marius Răzvan Meszar, prof. Dan Demșa, dr. Felicia Aneta Oarcea, preot dr. Gheorghe Hodrea, dr. Maria Alexandra Pantea, prof.drd. Paul Krizner

Consiliul științific

Președinte: prof. univ. dr. Ioan Bolovan, prorector Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Membri:

- prof.univ.dr. Nicolae Bocșan, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca
- cercetător științific I dr. Dumitru Suciu, Academia Română, Institutul de Istorie „George Barițiu”, Cluj-Napoca
- prof.univ.dr. Sorin Mitu, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
- prof.univ.dr. Mihai Săsăușan, Universitatea din București
- prof. univ. dr. Corneliu Pădurean, Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad
- cercetător științific I dr. Ioan Hațegan, Academia Română, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Titu Maiorescu”, Timișoara
- prof.univ.dr. Marius Grec, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Arad
- prof.univ.dr. Mihai Drecin, Universitatea din Oradea
- prof.univ.dr. Ioan Horga, Universitatea din Oradea
- prof.univ.dr. Dumitru Țeicu, Universitatea din Reșița
- lector.univ.dr. Elena Sandu, Universitatea din Szeged
- dr. Laurențiu Ștefan-Szemkovics, Arhivele Naționale ale României, București
- conf.univ.dr. Marius Eppel, Universitatea Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca
- prof.univ.dr. Josef Wolf, Germania
- cercetător științific dr.Volker Wollmann, Muzeul Ardelean din Gundelsheim, Germania
- prof.dr. Dumitru Tomoni, președintele Societății de Științe Istorice Timișoara

Cuvânt înainte

Sub egida Asociației Naționale Arădene pentru cultura poporului român¹ „*Analele Aradului*” văd pentru a doua oară lumina tiparului, îmbogățind astfel Colecția „*ASTRA ARĂDEANĂ – 1863*”, precum și patrimoniul prestigioasei edituri „*Vasile Goldiș*” University Press. Numărul, dar mai ales valoarea studiilor științifice care se înmănunchează astăzi în cel de-al doilea volum al „*Analelor*” arădene confirmă justetea demersului nostru editorial, care vine să împlinească valoroasa serie „*Administrație românească arădeană – studii și comunicări din Banat-Crișana*”². Ambele colecții de studii și cercetări științifice vizează, prin perseverența editorilor și, nu în ultimul rând, prin strădania cercetătorilor, întâmpinarea Centenarului Marii Uniri, moment de înaltă trăire națională, când Aradul a jucat onorantul rol de capitală politică a românilor transilvăneni. După ce Blajul a luminat, prin Școala Ardeleană, mișcarea națională a românilor transilvăneni până după marile momente pașoptiste, reședința decizională a românilor din Transilvania, Banat și Ungaria se mută la Sibiu, oraș care a strălucit pe firmamentul luptelor naționale – prin ctitoriile marelui Șaguna și prin „*Tribuna*” lui Ioan Slavici – împrumutând astfel din soarele românilor ce răsărea tocmai de la București. Spre sfârșitul secolului al XIX-lea, este rândul Aradului să preia ștafeta coordonării activității politice, economice și culturale a românilor transilvăneni, iar momentul de referință este chiar vara anului 1895, când arădenii se poziționează în fruntea organizării Congresului Naționalităților de la Budapesta. Situarea arădenilor în fruntea mișcării naționale românești nu era, însă, un fapt întâmplător. Celebra „*Preparandie*” arădeană funcționa încă din anul 1812, pregătind învățători și preoți pentru întreg arealul provinciilor românești din această parte a Monarhiei Habsburgice, la fel cum banca populară „*Victoria*” îi credita pe agricultorii, pe industriașii și pe comercianții români din această zonă.

---

¹ Societatea Culturală „*Asociația Națională Arădeană pentru cultura poporului român*” a fost înființată la 17 mai 2014, la inițiativa următorilor membri fondatori: ÎPS Dr. Timotei Sevciciu, prof. univ. dr. Aurel Ardelean, ing. dr. Gheorghe Falcă, dr. Doru Sinaci, prof. Ioan Traia și dr. Emil Arbonie (vezi: Judecătoria Arad, dosar 19492/55/2014, încheierea nr. 11540/19.11.2014).

² Până în prezent au apărut un număr de 11 volume, cuprinse în Colecția „*Slaviciana – serie nouă*”, menționate în Bibliografia Istorică a României și postate pe site-ul Centrului de Studii de Istorie și Teorie Literară „*Ioan Slavici*” al Universității de Vest „*Vasile Goldiș*” Arad.

Jurisdicția Episcopiei ortodoxe arădene, una dintre cele mai vechi instituții clericale de acest gen din provinciile locuite de români, se întindea asupra „*Aradului, Ienopolei, Hălmașului, Orășii Mari și părților anexe ale Banatului Timișan*”, coordonând atât activitatea bisericească, cât mai ales învățământul confesional românesc ortodox de aici. Tot la Arad funcționa, încă din anul 1863, „*Asociația Națională Arădeană pentru cultura poporului român*” – cunoscută, mai recent, și sub numele de *ASTRA arădeană* – instituție asociativă care promova cultura printre românii din Imperiu și iniția, pe lângă bibliotecile populare, mișcarea monografică românească. Arădenii aveau întâietatea și în ceea ce privește organizarea politică a românilor din Monarhie, deoarece se constituiseră într-un partid național încă din 28 februarie 1867, replicând în această formă la instituirea compromisului austro-ungar³. Însă, de departe cea mai mare vizibilitate avea să o dobândească Aradul începând cu decembrie 1896, când în orașul de pe Mureș apărea numărul de probă al ziarului „*Tribuna Poporului*”, avându-l ca prim-redactor pe Ioan Russu-Șirianu, iar printre ziaristii colaboratori pe Vasile Mangra, Roman Ciorogariu, Nicolae Oncu, Vasile Goldiș, George Coșbuc, Vasile Lucaciu, Eugen Brote, Ioan Slavici, Ilarie Chendi, Octavian Goga, Onisifor Ghibu, Gheorghe Ciuhandu, Cincinat Pavelescu etc. În scurt timp, ziarul „*Tribuna Poporului*” avea să se impună în fruntea publicisticii românilor din Monarhia Habsburgică, contribuind decisiv la unitatea politică și culturală a acestora. Aici, în jurul redacției „*Tribunei*” arădene, avea să se șlefuiască generația politică românească înfăptuitoare a Marii Uniri. Iată de ce sesiunile noastre științifice poartă numele de „*Aradul – capitală politică a românilor transilvăneni*”, iar dezideratul nostru cultural-științific este: „*ASTRA ARĂDEANĂ REDIVIVA*”.

Redactor-șef: dr. Doru Sinaci
Secretar-general de redacție: dr. Emil Arbonie

---

³ *Albina*, anul II, nr. 18-125, din 12/24 februarie 1867, pag. 2, articolul „*Conferința națională română în Aradu*”, nesemnlat.

CUPRINS / CONTENTS

Cuvânt înainte/Foreword	3
I. Istorie/History.....	11
<i>Eugen D. Pădurean, Leonard Dorogostaisky</i>	
Mistere cu privire la imaginea satelitară Google Earth a unui sit arheologic de la Iratoșu, jud. Arad	
Misteries regarding the Google Earth satellite image of a archaeological sit from Iratosu, Arad County.....	11
<i>Ioan-Marius Grec</i>	
Aspecte privind problema interpretării și traducerii ștampilelor militare (Studiu de caz: Romita-- Certiae (comuna Românași, jud. Sălaj. Dacia Porolissensis)	
Aspects regarding the problem of interpreting of translating military stamps (Case study: Romita – Certiae, Dacia Porolissensis).....	23
<i>Gheorghe Mihuț,</i>	
Istorie locală arădeană în vechile cronică maghiare. Considerații probabile	
Arad local history in the old hungarian chronicles. Presumable considerations.....	39
<i>Emanuel Jurcoi,</i>	
Educația lui Iacob Heraclide Despot – un accesoriu important în construirea puterii	
The education of Iacob Heraclide Despot – an important accessory for power building.....	48
<i>Laurențiu-Ștefan Szemkovics</i>	
Patru documente de la Antim Ivireanul (1709-1714)	
Four documents, by Antim Ivireanul (1709- 1714).....	57
<i>Augustin Mureșan</i>	
Un steag al Breslei Măcelarilor din Arad	
The Flag of the Butchers' Guild of Arad.....	70
<i>Augustin Mureșan, Călina Popovici, Ioan Popovici</i>	
Sigiliile cu „armă vorbitoare” ale localității Guttenbrunn, comitatul Timiș (secolele XVIII-XIX)	
Seals with “the speaking weapon” of locality Guttenbrunn, Timiș county (the 18th -19th centuries)	75

<i>Radu Alexandru Hord</i>	
Pagini din istoria comunității israelite din Pâncota	
Pages from the history of the Hebrew community in Pancota...	81
<i>Corneliu Pădurean</i>	
Adunarea populară românească de la Arad, din noiembrie 1908	
Romanian People's Assembly in November 1908 in Arad.....	90
<i>Doru Sinaci</i>	
Discursul politic al românilor transilvăneni în preajma Marelui Război	
The political speech of the romanian transylvanians around The Great War.....	100
<i>Sebastian-Dragoș Bunghez, Maria Alexandra Pantea</i>	
Colaborarea liderilor arădeni cu politicienii de la București în perioada neutralității (1914-1916)	
The collaboration of Arad lidere with politicians from Bucharest in the neutrality period (1914-1916).....	112
<i>Ion Cârja</i>	
Românii în armata austro-ungară 1914-1918: contribuții ale istoriografiei românești postcomuniste	
The Romanians in the Austro – Hungarian army 1914 – 1918: contributions of the Romanian post communist historiography	123
<i>Laurențiu-Ștefan Szemkovics</i>	
Scrisori ale unor arădeni adresate miniștrilor Ioan Lupaș și Constantin Argentoianu (1926, 1929)	
Letters from some people from Arad addressed to the ministers Ioan Lupaș și Constantin Argetoianu (1926, 1929).....	139
<i>Dan Demșea</i>	
Apariția cvartalului edilitar al „vechiului Abator” din Arad (1931-1939) – antecedente cartografice	
The apparition of the urbanistic quartier of „the old Butchery” from Arad (1931-1939) – cartographic antecedents.	146
<i>Lucian Ienășescu</i>	
Cercetările monografice din zona Hălmagiu-Vârfurile și din localitățile Conop, Șepreuș, Cuveșdia, Petriș	
The monographic researches from Halmagiu – Varfurile area and from Conop, Sepreus, Cuvesdia, Petris villages.....	159
<i>Alin Spânu</i>	
Situația socio-economică în județul Arad (1942)	

The social-economic situation in Arad (1942)	166
<i>Aurel Dragoș</i>	
Bătălia pentru Ineu (12-17 septembrie 1944)	
The battle for Ineu (september 12th – september 17th 1944)	
No. 6 Reserve Infantry Officers School from Ineu.....	175
<i>Adrian Deheleanu</i>	
Anul 1956 în Europa răsărieana și România	
1956 in Eastern Europe and Romania.....	193
<i>Raul Ionuț Rus</i>	
Desfășurarea procesului de colectivizare în județul Timiș:	
1949 – 1953	
The deployment of the collectivization process in Timiș	
county: 1949-1953.....	250
II. Biserica și Școala/The Church and the School.....	273
<i>Sorin Bulboacă</i>	
Școli, dascăli și manuale în orașul Arad în veacul luminilor	
Schools, teachers and books in Arad City in the age of lights...	273
<i>Valentin Bugariu</i>	
Anul comemorativ al Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul	
și al tipografilor bisericești	
The commemorative year of the Holy Hierarch Antim	
Ivireanul and of the Church's typographers.....	282
<i>Horia Truță</i>	
Iconografia monumentală catolică a Sfintei Treimi în județul	
Arad	
The Catholic monumental iconography of the Holy Trinity in	
Arad County.....	304
<i>Augustin Mureșan</i>	
Praporele de la Ociu	
The church flag from Ociu.....	348
<i>Ljubomir Șandici</i>	
Când vântul adie ultimile frunze a bătrânului „Bărăgan”	
When the wind breezes the last leaves of the old „Bărăgan”.....	355
<i>Mircea Măran, Aleksandru Durić-Milavanavić</i>	
Biserica Ortodoxă Română și începuturile mișcării năzărinene	
la români	
The Romanian Orthodox Church and the beginnings of the	
Nazarinean move in Romania.....	392

<i>Teodor Pătrăuță</i>	
Școala din Bocsig în context istoric regional	
The school from Bocsig in a regional historical context.....	408
<i>Paul Krizner,</i>	
Biserica Ortodoxă arădeană în evenimentele de la 1848-1849.	
Vlădica Gerasim Raț (1835-1850)	
The Arad Orthodox Church during the 1848 – 1849 events.	
Vlădica Gerasim Raț (1835-1850).....	419
<i>Gabriela Adina Marco</i>	
Vizita canonică a episcopului arădean Ioan Mețianu la Nădlac	
cu ocazia sfințirii bisericii (15 august 1898)	
The Canonical Visit of the Bishop of Arad Ioan Mețianu, to	
Nădlac at the Consecration of the Church (August 15, 1898)....	429
<i>Gabriel Sala</i>	
Neamul romilor gabori între imaginea degeneratului creștin și	
fratele țigan	
The “gabor” gypsy ancestry between the image of Christian	
degenerated and the gypsy brother.....	439
<i>Stelian-Ioan Boia</i>	
Învățământul românesc din Lipova între tradiție și inovație	
(1919-1940)	
The Romanian Educational System in Lipova(Arad). Between	
Tradition and Modernity (1919-1940).....	449
<i>Ioan Rancov</i>	
90 de ani de la târnosirea noii Biserici Ortodoxe Române din	
Vinga	
90 years from the sanctification of the new Romanian	
Orthodox Church from Vinga.....	464
III. Societate și Antropologie culturală/Society and cultural	
Anthropology.....	484
<i>Corina Bejan Vasca</i>	
Atestări documentare referitoare la localitatea Buteni (Arad)	
Documentary certification from Buteni (Arad).....	484
<i>Marțian Iovan</i>	
Valorile etice, sensul vieții omului și comunităților umane, în	
concepția lui Vasile Goldiș	
The ethical values, the meaning of human life and human	
communities, according to Vasile Goldis	495

<i>Ioana Nistor</i>	
Statutul social al femeii și imaginea familiei în societatea românească din prima jumătate a secolului XX	
The social status of the woman and the family image in the romanian society from the first half of the 20th century.....	507
<i>Rodica Florea Cândea</i>	
De la spațiul de exprimare la judecări estetice scrieri literare arădene	
From the expression space to aesthetic assessment. Arad literary writings.....	515
<i>Vasile Faur</i>	
Onomastica satului Chisindia, județul Arad	
The name day of Chisindia village, Arad County.....	528
<i>Gabriel Sala</i>	
Structuri etno-demografice în Felnacul secolului XX	
Ethnic – demographic structures in the 20th century in Felnac	543
<i>Virgil Valea</i>	
Asociaționismul cultural în Arad după Marea Unire	
The cultural partnership in Arad after the Great Union.....	558
<i>Adrian Nițu</i>	
Criza dintre anii 1929 și 1933 și efectele ei asupra economiei Aradului	
The crisis between 1929 and 1933 and its effects on Arad's economy.....	581
<i>Emil Arbonie</i>	
Ofițerii și agenții poliției urbane arădene (1929-1949: A-O)	
The officers and agents of Arad's urban police (1929-1949: A-O).....	602
<i>Mirela Pachița</i>	
Aspecte privind sistemul farmaceutic din Arad în perioada interbelică	
Aspects regarding the evolution of the pharmaceutical system in Arad in the inter - war period	656
IV. Medalioane/Medallions.....	664
<i>Dumitru Tomoni</i>	
Un dascăl de elită al Aradului: Sabin Evuțianu (1889-1977)	
An elite professor from Arad: Sabin Evuțianu (1889-1977).....	664
<i>Ioan Traia</i>	

Ion Jivi Bănățeanu și propaganda în favoarea păstrării unității Banatului	
Ion Jivi Banateanu and the propaganda for keeping the unity of Banat.....	676
<i>Felicia Aneta Oarcea</i>	
Dascălul arădean Nicolae Palade (1911-1997). Repere biografice	
The teacher Nicolae Palade from Arad (1911 - 1997). Biographic marks.....	700
<i>Ioan Tuleu</i>	
Dr. Cornel Iancu, „avocat” al românității arădene	
Dr. Cornel Iancu, „lawyer” of Arad's Romanian origins.....	707
<i>Iuliu-Marius Morariu</i>	
Însemnările de război și importanța lor pentru Constantin Virgil Gheorghiu	
The war notes and their importance to Constantin Virgil Gheorghiu.....	712
<i>Mihai D. Drecin</i>	
Locurile natale și familia – amprente decisive în fundamentarea vieții și activității profesionale a academicianului Cornelia Bodea	
The native places and the family - decisive prints in the life and professional activity substantiation of the Academician Cornelia Bodea.....	722
<i>Gheorghe Rancu Bodrog</i>	
Țăranul bănățean în literatura Banatului prin publicistica sătească	
The Banatean villager in Banat literature through the country side publicistic.....	732
V. Recenzii/Reviens.....	745
<i>Augustin Mureșan</i>	
Laurențiu-Ștefan Szemkovics, <i>Documente de la Constantin Brâncoveanu referitoare la Mănăstirea Argeșului (1688-1703)</i>, Editura Ordessoa–Muzeul județean Argeș, Pitești, 2016, 146 p.	745
<i>Iuliu-Marius Morariu</i>	
Revista <i>ASTRA SABESIENSIS</i> a ajuns la numărul 2.....	747